

Af Peter W. Mogensen

Hvordan skal Salmonella Dublin håndteres?

Gert Glob Lassen,
Silkeborg

Måske skal man belønne folk for at være fri?

” Jeg har 7-9-13 aldrig haft besætningen i status 2, så måske taler jeg af uvidenhed. Men jeg har mange kolleger, som bruger mange ressourcer på at bekæmpe Salmonella Dublin, og organisationerne bruger også mange ressourcer. Og det er da frustrerende for alle, at det ikke flytter noget af betydning.

Og når man nu har forsøgt at bekæmpe det i 20 år uden held, måske endda tværtimod, så skal man måske starte med et blankt papir?

Måske skal man overveje, hvad omkostnin-

gerne er ved, at Salmonella Dublin findes. Er det værd at jage så hårdt? Hvis det er, skulle man måske vende det på hovedet og belønne dem, som ikke har det, frem for at straffe dem, der har det. Det vil være en gulerod frem for pisk.

Her skal vores salgskanaler måske bringes i spil for at skabe økonomi.

Der går rygter om, at man ikke tester for Salmonella Dublin i andre lande. Men jeg er ikke sikker på, at løsningen er at give op i Danmark.

Emil Mortensen,
Silkeborg

Det burde nok have større fokus hos mig selv

” Det har jeg ikke gjort mig mange tanker om, for vi har det ikke og har ikke haft det. Og jeg har heller ikke kendskab til lokale, ramte besætninger. Men det burde nok have større fokus hos mig selv, for det ville være en katastrofe, hvis vi fik det.

Det handler jo nok om smittebeskyttelse. Vi har af og til besøgende, og dem med relation til landbrug tager overtrækstøj og sko-overtræk på. Jeg har dog aldrig oplevet, at folk er dukket op i deres staldtøj. Det er jo altid det

pæne tøj, og hvor stor er risikoen så?

Jeg har nogle få gange købt brugt inventar fra kvægbrugere, som havde Salmonella Dublin. Og der gjorde jeg mig ekstra umage med at desinficere det.

Jesper Arnth
Stampe, Varde

Vi skal passe bedre på dem, som ikke har Salmonella

” Der skal gøres noget ved Salmonella Dublin. Smittebeskyttelse er den overordnede faktor for at lykkes med en sanering, og det skal vi som kvægbranche gøre mere ved, så vi kan holde det væk fra dem, som er frie i dag.

Det er let at lave smittebeskyttelse i nye anlæg, fordi man kan tegne og bygge sig ud af det. Det er langt sværere i de bestående anlæg.

Der ligger også en vedvarende opgave i at kommunikere indsatser og rutiner til medarbej-

derne - også dem, som ansættes fremadrettet. Noget så banalt som støvlevask, før man går på foderbordet, skal fortælles til nyansatte.

Vi har Salmonella Dublin i besætningen. Jeg kan se, at når vi følger planen herhjemme, er vi stille og rolige på vej i den rigtige retning.

Jeg kunne godt tænke mig, at vi fik lov at samle tyrekalve fra status 2 besætninger til opfedning herhjemme frem for at eksportere så mange som nu. Det skal selvfølgelig gøres med behørigt hensyn til smittebeskyttelsen.

Claus Fenger, Odder

Flere skal stramme kæden og gøre noget

” Salmonella Dublin er et anerkendt problem, som skal løses. Det kan ikke passe, at vi ikke kan håndtere det i dansk kvægbrug.

Jeg skal ikke nødvendigvis sige hvordan, for vi har ikke erfaringer med Salmonella Dublin. Men det er noget med bedre smittebeskyttelse, og det skal tages mere seriøst.

På nogle punkter kunne man også gå hårdere til værks. Når jeg kigger på salmonellakortet i DMS, er der én lokal kødkvægsbesætning i status 2. Den burde man sanere, og

så kan de starte forfra. Den ene besætning giver så meget usikkerhed, som bør elimineres. Der er større ting på spil.

På samme måde er jeg også ligeglad med, at indehavere af mindre besætninger stritter imod at købe beskyttelsesudstyr, fordi de kun har få besøg. Flere skal stramme kæden og holde den stram.

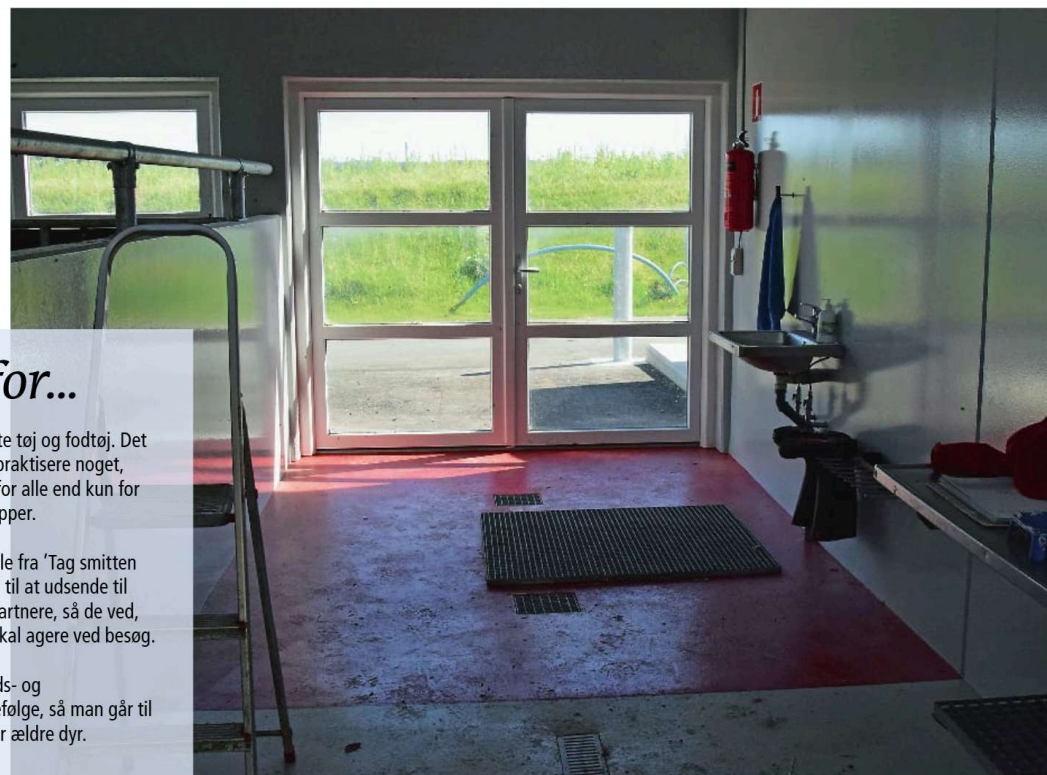
Vi gør meget opmærksom på, at man skal komme i rent tøj, når man besøger os. Er det fagfolk, skal der beskyttelsestøj på. Jeg vil gerne værne om vores gode sundhedsstatus.

Derfor...

Alle skal skifte tøj og fodtøj. Det er lettere at praktisere noget, som gælder for alle end kun for udvalgte grupper.

Brug materiale fra 'Tag smitten ved hornene' til at udsende til samarbejdspartnere, så de ved, hvordan de skal agere ved besøg.

Lav en arbejds- og besøgsrækkefølge, så man går til yngste dyr før ældre dyr.

Mere smittebeskyttelse vil reducere smittetrykket

Det vil reducere mulighederne for smittespredning med blandt andet Salmonella Dublin, hvis flere kvægbrugere skærper deres smittebeskyttelse.

Af Peter W. Mogensen
pwm@landbrugsmediernes.dk
2023 0552

Det vil ikke få Salmonella Dublin til at forsvinde, men det vil få en betydende effekt på muligheden for smittespredning, hvis flere kvægbrugere skærper smittebeskyttelsen på bedrifterne.

Det mener kvægdyrlæge Troels Løwig Larsen, som er blandt partnerne i samarbejdet 'Tag smitten ved hornene'.

- Nogle spørger, om vi skal være som grisebesætningerne i forhold til lukkethed. Det er ikke budskabet. Men vi har brug for, at flere praktiserer smittebeskyttelse, blandt andet fordi det vil mindske smittespredningen af Salmonella Dublin, forklarer Troels Løwig Larsen.

Velkommen til

Indgangen til bedriften er et af de oplagte steder at fokusere på. Der bør være en overordnet skiltning, så besøgende kan finde deres rette vej at færdes på.

Plancher ved stalddøren kan bruges til at beskrive de lokale regler og anviser gæster til at ringe, før de går ind ad døren.

Ifølge Troels Løwig Larsen er det en god idé, at alle skifter tøj og fodtøj, og det bør forrummet bruges til at facilitere. Derfor bør der være skiftetøj og nyt fodtøj samt en hånd-

vask med koldt og varmt vand, sæbe samt håndklæde eller papir til tørring af hænder.

Proceduren med skift af tøj og fodtøj kan med fordel også implementeres ved indgangen til kalveafsnittet, da det reducerer risikoen for overførsel af smitte til de yngste dyr, som er de mest modtagelige over for mange typer af sygdom.

Kig oppe fra

Man kan også med fordel kigge på sin bedrift oppe fra og se på kørselsvejene. Her kan overveje omdirigering, så risikobetonede kørsler med gødning og dyr ikke krydser de interne transportveje.

Man bør også orientere sine samarbejdspartnere om, hvordan de skal agere ved besøg.

- På den måde passer man både på sine egne værdier og andres værdier, siger Troels Løwig Larsen.

Skift tøj og fodtøj før pasning af de yngste. Arkivfoto: Peter W. Mogensen

Flere kalve dør i niveau 2 besætninger

Dataudtræk viser højere kalvedødelighed i niveau 2 besætninger.

1

Flere smitstoffer giver flere dødsfald

Et dataudtræk fra Seges Inovation viser, at kalvedødeligheden for kalve 1-180 dage i gennemsnit er 6,9 procent i niveau 1 besætninger og 10,1 procent i niveau 2 besætninger.

Det er ikke overraskende, konkluderer kvægdyrlæge Troels Løwig Larsen.

Han vurderer, at en konstant smittepåvirkning med salmonella dublin gør, at dyrene hele tiden skal arbejde med salmonella dublin og derfor udfordres af andre smitstoffer. Derfor ses oftere voldsommere forløb med andre smitstoffer, og det giver højere dødelighed.

2

Pas på de yngste dyr

Ved at etablere gode interne smitteveje kan man undgå at sprede smitte fra køer til kalve.

Det viser erfaringer fra praksis, og derfor bør man sætte fokus på at bryde de interne smitemuligheder og især passe godt på de yngste dyr på bedriften, lyder rådet fra Troels Løwig Larsen.

En god arbejds- og besøgsrækkefølge vil være, at man starter hos de yngste dyr, som har det svageste immunforsvar. Man bør også skifte tøj og fodtøj og vaske hænder, før man passer kalve.

3

En vedvarende ledelsesopgave

En interviewrække med mælkeproducenter, som har prøvet at have akutte udbrud af salmonella eller været i status 2, understreger, at kampen mod Salmonella Dublin er en vedvarende ledelsesmæssig opgave.

Man skal håndhæve og fastholde motivationen for at efterleve rutinerne hos alle medarbejdere og i den forbindelse huske, at nye medarbejdere ikke ved, hvad der tidligere er sket, og hvorfor rutinerne blev ændret.

Hos Brian Fruergaard-Roed markerer skilte ved stalddøren indgangen, hvor der forefindes støvler og overtrækstøj. Foto: Troels Løwig Larsen

Akut salmonella fik alvorlige konsekvenser

For et års tid siden blev Brian Fruergaard-Roeds besætning ramt af Salmonella Dublin, og det har haft alvorlige konsekvenser for sundhed og produktion på gården.

Af kvægfagdyrlæge
Troels Løwig Larsen

I august sidste år begyndte der at optræde sygdom i form af lungebetændelse og yverbetændelse hos køerne, som var svære at behandle, og hvor flere køer døde. Ydelsen faldt betragteligt, og der forekom også flere aborter. Der blev indsendt materiale fra aborten til undersøgelse, og den kom ud med, at der var Salmonella Dublin til stede. Omtrent samtidig kom en

tanktiter måling, som viste en stigning fra 3 i juni til 97 i september.

Besætningen var således ramt af akut salmonellaudbrud og blev derfor sat under offentligt tilsyn og pålagt en række restriktioner i relation til blandt andet afgang af dyr fra besætningen.

Store tab i sigte.

'Åh nej', var den første tanke Brian Fruergaard-Roed fik, da det gik op for ham, at besætningen for fjerde gang var

ramt af salmonella.

- Det er irriterende, at det skal stå på i så mange år, og jeg ved, at det typisk koster et par millioner, inden vi er helt oppe at køre igen, fortæller han.

Tabene kommer fra lavere ydelse i størrelsesorden 1.000 kilo EKM per ko, flere sygdomme og behandlinger samt højere dødelighed set gennem det sidste år målt op mod produktionen et år forud for udbruddet.

- I forvejen har vi tilpasset produktionen med reduceret

opdræt, og i denne situation er vi lidt sårbare med hensyn til til udsætning af køer, da der ikke er så mange ungdyr at tage af, og vi skal i hvert fald ikke købe dyr ind, understreger Brian Fruergaard-Roed.

Håb i mørket

Et lille lys i mørket er, at kalvene tilsyneladende stort set er gået fri.

- Vores interne smittebeskyttelsesprocedurer har tilsyneladende skånet os for at få smitten bragt massivt over

til kalvene, fortsætter Brian Fruergaard-Roed.

Som en konsekvens af udbruddet af Salmonella Dublin overføres kalvene nu straks fra koen efter kælvning og placeres i kuvøse. De får råmælk fra råmælksbank og fodres herefter med pasteuriseret sødmælk i den sektionsopdelte kalvestald.

- Det er en god måde at få brudt smitteveje mellem køer og kalve i besætningen, og det har vist sig at være meget nyttigt i forbindelse med dette udbrud. Vi har kun en lille gruppe kalve med forhøjede antistofniveauer, og disse holdes separat fra andre kalve, indtil de er testet med nye blodprøver, fortæller Brian Fruergaard-Roed.

Udbruddet har øget fokus på smittebeskyttelsen internt, og her er særligt lavet ekstra tiltag i kalvestalden, hvor medarbejderne skifter fodtøj og overtrækstøj, inden de påbegynder arbejdet. Kalvene starter livet i enkeltbokse, som hurtigt udvides til, at de går to og to. Ved to-tre ugers alderen lukkes alle kalve i en sektion sammen, så de går sammen i fællesboks, til de er fem-seks må-

neder gamle. Inventar vaskes og desinficeres mellem hvert hold. Til sidst 'males' inventaret med hydratkalk opløsning, som udtørre overfladerne effektivt.

Få stillet diagnosen

En anbefaling fra Brian Fruergaard-Roed er at få stillet en diagnose, når man står med symptomer, som kunne være forenelige med smitte med Salmonella Dublin. Det åbner mulighed for at kunne få en erstatning, som ikke dækker hele tabet, men trods alt er et plaster på såret.

Erstatningsordningen administreres af Seges, hvor man også kan få rådgivning om det. Det skal bemærkes, at mistanke om Salmonella Dublin i henhold til lovgivningen skal undersøges nærmere, og i givet fald der er tale om salmonella, vil det alligevel blive åbenlyst, når tanktileren pludselig stiger.

Læring

Udbruddet har denne gang også givet anledning til læring. Man er relativt mere sårbar, når man bor i et område, hvor der er høj forekomst af Salmonella Dublin blandt be-

sætningerne. Derfor skal der vedholdende være fokus på den eksterne smittebeskyttelse. Et oversigtsfoto af ejendommen kan være med til at give overblik over, hvor eksterne og interne køreveje passerer hinanden, og dermed være med til at udpege de ømme tæer.

Tiltag

Konkret er der hos Brian Fruergaard-Roed indkøbt klovbeskæringsboks i overensstemmelse med klovbeskæreren, hvilket har reduceret risiko for at få smitte ind, men også givet muligheden for at lave en mere hensigtsmæssig plan for klovbeskæring af dyrene.

Der er investeret i egen gyllelærer, og nedgravet en ekstra pumpeledning for at minimere gyllekørsel på de interne køreveje. Desuden vil der blive gjort noget ud af skiltning ved indkørsel til ejendommen for at sikre en mere hensigtsmæssig færdsel på besætningsområdet, herunder ikke mindst besøgendes adgang ind i stalden.

- Selv om der er skilte, som markerer indgangen, hvor der forefindes støvler og overtrækstøj, er der mange gæster

på ejendommen, som vader direkte ind på foderbordet, beretter Brian Fruergaard-Roed

Fælles fodslag er vejen frem

Samarbejdet mellem landmændene og deres samarbejdspartnere i lokalområdet kunne også forbedres med henblik på at reducere risikoen for smittespredning mellem besætningerne.

- Den største risiko for at få smitte ind er, hvis man bor i et område, hvor der forekommer meget smitte, og det gør det jo her hos os, fortæller Brian Fruergaard-Roed med henvisning til kortet i DMS, der viser forekomst af Salmonella Dublin-besætninger i Danmark.

- Når man tænker på de økonomiske, dyrevelfærdsmæssige og praktiske konsekvenser, der er ved at have Salmonella Dublin, er det oplagt at lave en fælles indsats til at bekæmpe smitten på tværs af besætninger og samarbejdspartnere. Vi er i hvert fald motiverede for at komme i niveau 1 igen, slutter Brian Fruergaard-Roed.

Inventar vaskes og desinficeres mellem hvert hold. Til sidst 'males' inventaret med hydratkalk opløsning, som udtørre overfladerne effektivt.
Foto: Troels Løwig Larsen

Medarbejderne skal være inddraget i bekæmpelse af Salmonella Dublin

Bjørn Jepsen iværksatte en række tiltag for at komme fri af Salmonella Dublin.

Af kvægfagdyrlæge Troels Løwig Larsen

I 2017 kom der pludselig en akut forhøjet titermåling for Salmonella Dublin på tankmælken hos mælkeproducent Bjørn Jepsen. Gennem samarbejde med dyrlæger, rådgivere og medarbejdere på gården blev der iværksat en række tiltag for at hæmme smittespredning, og det har gjort, at besætningen efter tre-fire år igen kom ned på 0 i tanktiter for salmonella.

- Ved de første undersø-

gelser i 2017 af køer, kvier og kalve viste det sig, at alle dyr i besætningen var smittet med Salmonella Dublin, fortæller Bjørn Jepsen.

På baggrund af prøveresultaterne blev besætningen gennemgået af en medarbejder fra Seges Innovation med ekspertise i Salmonella Dublin.

Besætningens rådgivere, dyrlæger og medarbejdere deltog aktivt i denne gennemgang, således at alle relevante personer opnåede forståelse for den opgave, der lå forude med hensyn til bekæmpel-

se af Salmonella Dublin. Der blev solgt rigtig mange kvier, da de fleste af dem havde høje titerværdier. Det betød, at der i en periode blev beholdt mange gamle udtjente køer med de udfordringer, det gav. Men det var med til at understøtte processen med at få presset Salmonella Dublin ud af besætningen.

Kælvningsboksen

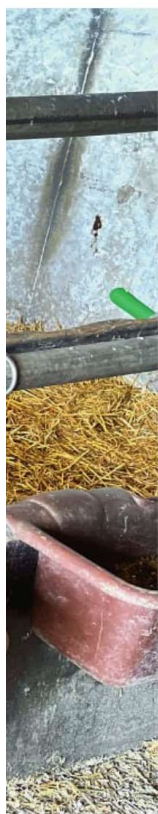
Der blev stor fokus på, at køerne kælvte i en ren kælvningsboks, og kalvene blev i forbindelse med saneringen

for Salmonella Dublin taget fra straks efter fødsel. Herefter tildeles råmælk. Efterfølgende pasteuriseres sødmælken til kalvene, som er endnu en af de procedurer, der er indført for at begrænse smittespredning.

Kalve i hold

- Vi skulle indlede med at få de små kalve fri for smitte først, og det krævede i mit tilfælde blandt andet investering i flere og bedre kalvehytter, fortæller Bjørn Jepsen.

Der blev indkøbt en god

Efter mælkefodring kommer kalvene i en større boks, som er rengjort og sprøjtet med kalkopløsning for at mindske risiko for smitteoverførsel. Foto: Troels Løwig Larsen

model og tilpas mange moduler til, at der altid er god kapacitet. Hytterne vaskes og desinficeres mellem hvert hold kalve. Der er 4 kalve i en enhed, og disse kalve følges ad i stabile hold, indtil de er cirka seks måneder gamle.

Efter mælkefodring kommer de i en større boks, som er rengjort og sprøjtet med kalkopløsning for at mindske risiko for smitteoverførsel. Dette gør sig også gældende ved overførsel til ungdyrstalden. Ved seks måneders alderen kommer de i et staldsafsnit i større hold.

Nye rutiner

Der er således indført en række nye rutiner for at optimere smitebekæmpelsen. Eksempelvis er der obligatorisk støvleskift til besætningens støvler for alle besøgende i besætningen, og der stilles kittel til rådighed. Dertil har dyrlægen et sæt udstyr til rutineundersøgelser stående i besætningen.

Som Bjørn udtrykker det: Det er svært at ændre rutiner, men vi har bevidst ændret nogle af dem og fastholdt dem, således at de er blevet vores nye rutiner.

Resultater

Efter et lille halvt års tid begyndte resultaterne at vise sig. Kalvene blev 'rene' for antistoffer, og efterhånden blev kælv-

Gode råd og kommentarer

Grundlæggende vil Bjørn Jepsen ikke komme med gode råd, men han vil gerne dele de tiltag, som har virket på hans bedrift:

- Medarbejdere skal være involveret i en bekæmpelsesplan mod Salmonella Dublin. Det øger deres motivation, og ofte vil de kunne bidrage med gode løsninger på praktiske problemer.
- Dyrlæger og rådgivere skal være engagerede og bidrage til processen, så motivation og fremdrift fastholdes.
- Der skal skaffes ekstra kapacitet til at huse de små kalve og gerne sådanne, der er lette at rengøre. Det er med til at sikre et lavt smittetryk og et godt miljø for kalven i starten af livet.
- 'Hvis man ikke har prøvet at sanere for en smitsom sygdom som Salmonella Dublin, kender man slet ikke omfanget af ekstraarbejde og omkostninger ved en sådan proces. Det understreger behovet for at sikre ens besætning mod at slæbe smitte ind gennem robuste smittebeskyttelsestiltag'.
- Der er også kendskab til, at meget store besætninger enten er eller er tæt på at være kommet i mål med bekæmpelse af Salmonella Dublin.

kvierne også fri for antistoffer, og så kunne udskiftningsprocenten komme op igen, og gamle køer blive slagtet. Tanktiteren begyndte først at falde, da de rene kvier kom ind.

Status

Nu er tanktiteren stadig nul. Alle kvier blodprøves, når de er erklæret drægtige, og her har nogle få dyr en titer på cirka 10. Disse indgår i den pulje af kvier, som sælges til eksport. Sundheden blandt kalvene er rigtig god. Stort set ingen behandlinger mod sygdom, og nul kalve døde 1-180 dage i det sidste år. Her var der tidligere en del sygdomsbehandlinger i perioden, mens besætningen var i niveau 2.

Den store risiko for smittespredning ligger ofte hos én selv og det management, man bedriver på sin bedrift.

- Kig på dig selv, inden du bebrejder andre eksterne faktorer eller personer for at være skyldige i smittespredning, understreger Bjørn Jepsen.

- Det er en udfordring at blive af med Salmonella Dublin, men jeg har oplevet, at samarbejdet mellem alle involverede parter og de indførte tiltag har båret frugt. Efter 3½ år har vi indtil videre været heldige ikke at falde tilbage til status 2, siger han.

Bjørn Jepsen understreger, at man skal kigge på sig selv og egne rutiner, før man bebrejder andre for at være skyld i smittespredning. Arkivfoto

Vi kan hjælpe hinanden med at komme ud af Salmonella Dublin

Det er efterhånden fem år, siden Erling Bonde fik bugt med Salmonella Dublin i sin besætning, men tanker om processen og den uvished, der var i forløbet, får det stadig til at løbe koldt ned ad ryggen på ham.

Af kvægfagdyrlæge Troels Løwig Larsen

Erling tager imod på St. Gåsdal – en besætning med cirka 680 økologiske køer - i nærheden af Skjern, og her møder man allerede ved indgangen nogle af de forholdsregler, som er blevet en del af rutinerne på besætningen.

Der er indrettet forrum med adgang til håndvask, sæbe og papirhåndklæder. Besætningens støvler og keddragter skal benyttes af besøgende. Ved alle mandehuller er der spuleslanger, som skal benyttes hver gang man går fra stalddgang og ud på foderbordet. En spand kridt var i lange perioder også obliga-

torisk at dyppe støvlerne i, inden man gik videre, og det var en effektiv måde at sikre, at procedurer blev overholdt hos alle medarbejdere.

- Det var let at se, om medarbejdere overholdt denne regel, for hvis der ikke var kridt på støvlerne, havde de ikke gjort det. På den måde kunne vi få rettet hinanden ind

og sætte fokus på, at tiltagene mod Salmonella Dublin var alvorligt ment, og de skulle overholdes af alle, fortæller Erling Bonde.

Strategi

Hos Erling Bonde var der også i starten fokus på rene kævningsforhold samt rene hytter til de nyfødte kalve. Der

Erling Bonde driver St. Gåsdaal sammen med sin søn Jakob Bonde. Arkivfoto: LandbrugsMedierne

med dyrlægen opdelt i forskellige kategorier efter antistofniveau. Der blev hele tiden slagtet ud af køer med de højeste antistofmålinger, og det uden hensyntagen til alder, potentiale eller aktuell mælkeydelse.

- Vi har slagtet over 250 køer udelukkende med baggrund i salmonella antistoffer over tre år, mens udrensning af Salmonella Dublin stod på, beretter Erling Bonde.

- Det var en hård, men nødvendig proces hos os, og den har båret frugt derhen, at vi i dag stort set ikke har køer tilbage med antistoffer, tilføjer han.

Nu tages der kun en årlig test med mælkeprøver for at følge udviklingen blandt enkelt dyr.

Trafik på ejendommen

Hele processen har givet anledning til at kigge på færdslen på ejendommen. Beskiddede processer benytter særlige køreveje, således at der er minimalt overlap mellem eksterne og interne køreveje. Dyr udleveres fra kreaturvogn til vognmand, således at vedkommende ikke kommer tæt på besættningens øvrige dyr og foder.

Gylle afhentes af biogasselskab via separat kørevej, og DAKA afhenter helt tæt på offentlig vej, langt væk fra gården.

- Det er kun afhentning af dybstrøelse til biogas, der giver lidt panderynker, da lastbilen kommer lidt længere ind på området end de andre transporter, bemærker Erling Bonde.

Der er dog fokus på at rydde op, straks efter lastbilen er kørt, for at undgå forurening af de interne køreveje. Lige nu er der også tanker om en mere velegnet placering af va-

Gode råd fra Erling

- Der skal sættes tid af til at lede opgaven med bekæmpelse af Salmonella Dublin, og man skal holde snuden i sporet.
- Medarbejderne skal inddrages, så de bliver involverede i processen og medspillere i at lykkes.
- Tværfaglig vidensdeling er vigtig for at træffe de rigtige beslutninger og finde løsninger til at bringe dem ud i livet.
- Dyrlægen skal være tæt samarbejdspartner før og under processen med bekæmpelse af Salmonella Dublin, så der hele tiden kan sættes ind, hvis noget skrider.

skeplads til maskiner og kalv-hytter.

Læring gennem saneringen

Der har været meget læring forbundet med en bekæmpelse af Salmonella Dublin. Generelt er sundhedstilstanden blandt dyrene – ikke mindst blandt kalvene – blevet forbedret.

- Tiltag til at begrænse smittespredning med Salmonella Dublin hjælper også på en række andre smitstoffer, og det har løftet sundheden generelt i besætningen, at vi har fokus på

smittebeskyttelse, understreger Erling Bonde.

Ellers har det blandt andet sat streg under ledelsesopgaven på bedriften. Det kræver tid, systematik og vedholdenhed at fastholde sin strategi og dertil acceptere, at der ikke er nogen hellige køer. Man skal lære sine medarbejdere at følge de nye rutiner og følge op på, at de overholdes.

- Her er det ofte lidt nemmere at få de yngre medarbejdere til at ændre rutiner, mens de ældre skal holdes lidt mere i hånden, fortæller Erling Bonde med et smil.

Vi kan mere sammen

Samarbejdet med dyrlægen om strategien og gennem forløbet har været central. Det har hjulpet med at give klare retningslinjer og hjælp, også når det ikke gik helt efter bogen. Det har også været en stor hjælp at deltage i staldskoler og erfagrupper, da viden og inspiration fra kolleger er med til at finde praktiske løsninger på hverdagens udfordringer med at sikre en god smittebeskyttelse.

Dyr udleveres fra kreaturvogn til vognmand, således at vedkommende ikke kommer tæt på besættningens øvrige dyr og foder.

Foto: Troels Lowig Larsen

var fokus på høj hygiejne ved mælkefodring og i hytterne, som også skulle være tørre og velstrøede. På St. Gåsdaal begyndte de at se lyset, da der efter nogle måneder var o i antistoffer hos kalve over tre måneder. Det viste, at det var muligt at bryde smittekæderne.

Som månederne gik, blev flere og flere kalve rene for antistoffer, og det rettede fokus mod ungdyrene. De blev blodprøvet før og under græsningsperioden i det første år og løbende opdelt efter antistofniveau. Før indbinding var der 25 kvier ud af 600, som blev slagtet, da de vedholdende havde høje antistoffer mod Salmonella Dublin.

Fokus på køerne

Øjnene blev nu rettet mod køerne. Der blev taget kvartalsvise mælkeprøver af alle køer, og på baggrund af resultaterne blev de i samråd

Kæmpe lettelse at være kommet ud af Salmonella Dublin

Jens Peter Skovsgaard og de ansatte er stolte af, at indsatsen har båret frugt.

Af kvægfagdyrlæge Troels Löwig Larsen

Vi er på besøg hos mælkeproducent Jens Peter Skovsgaard, som driver økologisk mælkeproduktion på to ejendomme i Sønderjylland. I mange år har besætningen været smittet med Salmonella Dublin, og med forskellige indsatser skiftede besætningen med jævne mellemrum mellem niveau

1 og niveau 2. Der blev lavet handlingsplaner for at undgå smittespredning, men ofte blev de ikke fulgt helt til dørs, og så faldt motivationen for at komme i mål.

Status i niveau 2

Der var typisk meget sygdom hos kalvene på trods af, at kalvepasningen var sat i system og fulgte klare retningslinjer. Det var frustrerende at pas-

se kalve, og mange kalve blev syge og døde trods intensive behandlinger. I 2019 blev der lavet en SimHerd beregning af omkostningerne forbundet med at have sin besætning smittet med Salmonella Dublin. Beregningen viste, at i Jens' besætning med 580 køer var de årlige omkostninger mere end 800.000 kr.

- Jeg troede ikke, at tallet var korrekt, og var derfor

i starten meget skeptisk, fortæller Jens Peter Skovsgaard og fortsætter: Det var indlysende, at der var omkostninger til prøveudtagning og ufrivillig udsætning af dyr på grund af sanering. Men at tabet, forårsaget af andre sygdomme som følge af at være smittet med Salmonella Dublin, kunne være så stort, var svært at forstå.

Erkendelsen af, at

Kalvestalden kan hurtigt blive en flaskehals i økologiske besætninger, som rammes af Salmonella Dublin, er Jens Skovsgaards erfaring. Foto: Troels Løwig Larsen

Salmonella Dublin skal sænkes væk med en helhjertet indsats, var længe undervejs. SimHerd beregningen var dog en øjenåbner.

En ny handlingsplan

Jens Peter Skovsgaard besluttede at få prøvet en ny plan af i starten af 2020. Indledningsvis var der et møde i besætningen efter staldskoleprincippet, hvor både medarbejdere og besætningens dyrlæger deltog. Forhold vedrørende smittespredning i besætningen blev diskuteret, indtil alle havde forstået baggrunden.

Derpå blev der lavet en handlingsplan i fællesskab med fokus på at få brudt smittekæderne og sørge for, at de små kalve i første omgang ikke blev smittet. Kælvningsbokse og kalvehytter fik ekstra opmærksomhed med optimering af hygiejne og arbejdsgange, råmælkstildelingen blev optimeret, og der blev indkøbt ekstra kalvevogne, så kapaciteten til husning af kalve blev øget.

De første tegn

Efter tre-fire måneder begyndte de første tegn at vise sig. Bedre trivsel blandt kalvene og endelig også betydeligt færre kalve over tre måneder med antistof i blodprøverne. Der opstod en chance for at overtage en ejendom i nærheden som erstatning for en lejet kvieejendom, og dette gjorde det muligt udelukkende at flytte kalve over til den nye ejendom, som havde o i antistof.

Plan for Salmonella Dublin

Kalvene med antistoffer blev separeret fra på græs over

sommeren 2020, og i god tid før indbinding blev der igen taget prøver. De kalve, som havde rensat sig for smitte, blev overført til ungdyrstalden det nye sted, og de, der stadig havde antistoffer, blev solgt.

Alle kalve bliver stadig undersøgt for antistoffer, og der har enkelte gange været kalve med Salmonella Dublin antistoffer. De er straks separeret fra og solgt. Køerne prøves også via mælkeprøver efter et fastlagt skema. Køer med høje antistofmålinger kælver separat, og deres kalve holdes adskilt fra andre kalve. Status er nu, at der næsten ikke er køer tilbage med antistoffer mod Salmonella Dublin. Status lige nu er, at kalvene er fri for antistoffer. Der overvåges konstant med prøver af alle kalve over tre måneder for at være sikker på at kunne være på forkant, hvis smitten skulle snige sig ind på besætningen igen.

Resultater

Trivslen er blevet markant bedre blandt kalvene. Dødeligheden er faldet til langt under det halve, og der er nu betydeligt færre behandlinger

i kalvestalden. Det har også medført, at kviernes kælvningsalder er reduceret, og det giver lavere belægning i ungdyrstalden og en bedre økonomi.

Sundhedstilstanden er grundlæggende forbedret, og det øver indflydelse på bedre velfærd hos både dyr og mennesker. Dertil kommer en bedre rentabilitet i produktionen, som ifølge Jens Peter Skovsgaard 'er større end det, SimHerd havde beregnet'.

En faktor, som også har væsentlig betydning for den forbedrede trivsel hos kalvene generelt, er, at belægningsgraden i kalveafdelingen er væsentligt lavere, end den tidligere har været. God plads til kalvene mindsker grundlæggende risikoen for smittespredning.

Smitteforebyggelse

Eksternt er der lavet aftale med maskinstation om køreveje. Vognmand, der afhenter dyr i besætningen, kommer ikke i stalden, og bakker til udleveringsrum tæt på offentlig vej eller afhenter dyr fra kreaturvogn.

Der rengøres efter hver af-

hentning. Der er vaskeplads til alt udstyr, maskiner og inventar i behørig afstand fra dyr og foder. Der er indrettet forrum med mulighed for håndvask og desinfektion, og der er skilte med regler for færdsel på ejendommen.

Gode råd fra Jens

- Der skal være plads nok til kalve og ungdyr, når man skal bekæmpe Salmonella Dublin
- Kalve går sammen i hold à fire, fra de bliver født, til de er fem måneder gamle, og de skal gå tørt i velstrøet boks
- God hygiejne i kælvningsbokse. Køer med høje antistoftiter kælver separat
- Både råmælk og sødmælk bliver pasteuriseret
- Test alle kalve over tre måneder – så har man hele tiden overblik over smittespredning
- Sørg for god smittebeskyttelse internt og eksternt, og gør det muligt at håndhæve det

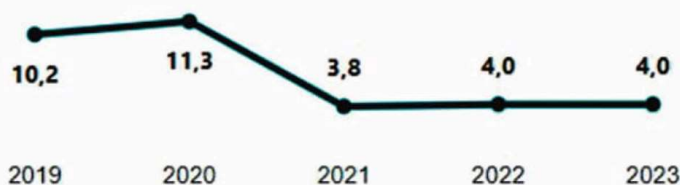
Døde kalve 1-180 dage (%)

Seneste 12 måneder (01-06-2023 - 31-05-2024)

Risiko for at kalve dør i tidsrummet 1-180 dage efter fødsel. Opgjort for kalve, der er født 6 mdr. forud for perioden.

4,2

Forrige 12 måneder: 4,6 (-8.27 %)

Kalvedødeligheden steg, da besætningen blev ramt af Salmonella Dublin, og faldt derefter igen. Grafik: DMS

Jens Peter Skovsgaard kan se, at gode og effektive tiltag mod Salmonella Dublin også har effekt mod andre smitstoffer. Privatfoto

Der er adgang til støvler og kitler på ejendommen, som skal benyttes af besøgende.

Udfordringer

Der er mange af medarbejderne på ejendommen, som ikke har været med i processen om at sanere besætningen for Salmonella Dublin. Når det går godt, og alt ånder fred og idyl, kan man komme til at slække på nogle af rutinerne. Det er derfor en løbende opgave at få italesat begrundelser og regler for smittebeskyttelse for derigennem at opretholde de gode rutiner i medarbejderstaben.

Der skal så lidt til for at få bragt smitte ind i besætningen igen, så det kræver fokus på ledelsesopgaven at opretholde de gode rutiner for eksem-

pel ved tavlemøder eller under udførelse af hverdagens opgaver. Dyr på græs vil altid være en risiko for smittespredning, idet de kan bryde ud af hegn, og på egne med høj forekomst af Salmonella Dublin kan risikoen være høj for at få smitte ind forårsaget af kontakt mellem dyr fra forskellige besætninger.

Det er også vigtigt at have fokus på servicefolk, som kommer i mange forskellige besætninger. Mange af dem tænker ikke smittebeskyttelse ind i varetagelsen af deres opgaver, og dem skal man have fat i.

Kalve som flaskehals

En af de ting, som Jens har haft særlig fokus på, er rigelig plads til kalvene. Mange

steder – særligt hos økologer i niveau 2 – er det vanskeligt at komme af med småkalvene til viderefodning, og derfor bliver belægningen i kalveafdelingen høj. Det gør en bekæmpelse af Salmonella Dublin vanskelig, men her skal man tænke i alternative baner og se på muligheden for alternative midlertidige opstaldningsmuligheder, hvis det skal lykkes.

Jens Peter og hans hustru Tatiana Skovsgaard understreger udfordringerne for besætninger, som er i niveau 2 i relation til belægningsgrad i kalvestalden. Det øger problemstillingen, at man ikke må skyde tyrekalvene som spæde eller flytte dem til andre besætninger i Danmark.

- Det giver gårde med utro-

lig meget overbelægning, og det gør det nærmest umuligt at sanere sig ud af sygdommen, siger Jens Peter og Tatiana Skovsgaard.

De gode råd

Man kan ikke bekæmpe Salmonella Dublin halvt, og man skal være indstillet på, at det koster penge, understreger Jens Peter Skovsgaard. På den anden side af saneringen er der så bare nogle fordele, der opvejer omkostningerne.

Gode og effektive tiltag mod Salmonella Dublin har også effekter mod andre smitstoffer, så det er overordnet set en vej til en bedre sundhed i besætningen.